

HE 53/2017 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yleisestä asumistuesta annetun lain, yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain 29 ja 41 §:n sekä opintotukilain muuttamisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisestä asumistuesta annettua lakia, yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta annettua lakia ja opintotukilain muuttamisesta annettua lakia. Yleisestä asumistuesta annettua lakia muutettaisiin siten, että asumistukea ei myönnettäisi Manner-Suomessa opiskelevalle ahvenanmaalaiselle opiskelijalle, joka on oikeutettu opintotuesta annetun Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään. Opintotukilain muuttamisesta annettua lakia muutettaisiin siten, että Ahvenanmaalla opiskeleville mannersuomalaisille opiskelijoille maksettaisiin opintotuen asumislisää.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2017.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
PERUSTELUT	3
1 Johdanto	3
2 Nykytila.....	3
2.1 Ahvenanmaalaiset opiskelijat Manner-Suomessa.....	3
2.2 Mannersuomalaiset opiskelijat Ahvenanmaalla.....	4
3 Toteuttamisvaihtoehdot.....	5
4 Ehdotetut muutokset	6
5 Esityksen vaikutukset.....	7
6 Asian valmistelu.....	8
7 Voimaantulo.....	8
8 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	8
LAKIEHDOTUKSET	10
Laki yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta.....	10
Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 29 ja 41 §:n muuttamisesta annetun lain muuttamisesta.....	11
Laki opintotukilain muuttamisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta	12
LIITTEET	13
RINNAKKAISTEKSTIT	13
Laki yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta.....	13
Laki yleisestä asumistuesta annetun lain 29 ja 41 §:n muuttamisesta annetun lain muuttamisesta.....	15
Laki opintotukilain muuttamisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta	16

PERUSTELUT

1 Johdanto

Pääministeri Juha Sipilän hallitus on vuosia 2017–2020 koskevassa julkisen talouden suunnitelmassa päättänyt, että toisen asteen ja korkea-asteen opiskelijat siirretään yleisen asumistuen piiriin. Ulkomailla opiskelevat opiskelijat ja Suomessa kansanopistossa, liikunnan koulutuskeskuksessa tai Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskelevat ja opilaitoksen asuntolassa asuvat opiskelijat säilyvät opintotuen asumislisän piirissä. Opiskelijoiden asumistukisiirtoa koskeva yleisestä asumistuesta annetun lain muutos (1533/2016) ja opintotukilain muutos (4/2017) tulevat voimaan 1.8.2017.

Asumistuki ja opiskelijoiden toimeentulon tukeminen kuuluvat Ahvenanmaan maakunnan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 13 ja 14 kohdan nojalla Ahvenanmaan lainsäädäntövallan piiriin. Ahvenanmaa myös rahoittaa Ahvenanmaan lainsäädännön mukaisen ja Ahvenanmaalla myönnetyn asumistuen ja opiskelijoiden tukien menot. Ahvenanmaa on säätänyt Ahvenanmaalla sovellettavasta yleisestä asumistuesta blankettilaila (Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om allmänt bostedsbidrag 2015:4), joka koskee kaikkia Ahvenanmaalla asuvia. Opiskelijoille myönnettävästä tuesta ja asumislisästä säädetään erillisellä opintotuesta annetulla maakuntalailalla (landskapslag ÅFS 2006:71 om studiestöd), joka koskee vain vakinaisesti Ahvenanmaalla asuvia.

Ahvenanmaa ei siirrä opiskelijoita yleisen asumistuen piiriin, vaan maksaa ahvenanmaalaisille opiskelijoille edelleen maakuntalain mukaista opintorahan saamiseen sidottua asumislisää. Ahvenanmaa on blankettilain muutoksella (Lagtingets beslut LTB 18/2017) säätänyt, että opiskelijoihin sovelletaan 1.8.2017 jälkeenkin yleisestä asumistuesta annetun lain 31.7.2017 voimassa olevia säännöksiä eli opiskelijoita koskevia säännöksiä, jotka on kumottu asumistukisiirron vuoksi 1.8.2017 alkaen. Ahvenanmaalla opiskelevat mannersuomalaiset eivät 1.8.2017 voimaan tulevan lainsäädännön perusteella kuulu Ahvenanmaalla yleisen asumistuen piiriin eivätkä asumislisän piiriin.

2 Nykytila

2.1 Ahvenanmaalaiset opiskelijat Manner-Suomessa

Opiskelijoiden oikeus asumistukeen ratkaistaan Manner-Suomessa 1.8.2017 lukien yleisestä asumistuesta annetun lain perusteella (938/2014). Ahvenanmaalaiset ovat Ahvenanmaan maakuntalain perusteella oikeutettuja opintotukeen ja asumislisään myös opiskellessaan Manner-Suomessa. Asumislisää maksetaan vuokra-asunnon, asumisoikeusasunnon ja omistusasunnon menoihin. Asumislisän määrä on enintään 80 prosenttia asumismenoista, kuitenkin enintään 221 euroa kuukaudessa. Asumislisää ei makseta vanhempien luona asuville opiskelijoille eikä opiskelijoille, jotka asuvat samassa taloudessa omien tai puolison lasten kanssa. Vuonna 2016 Manner-Suomessa opiskeli arviolta vajaa 200 ahvenanmaalaista opiskelijaa.

Yleisestä asumistuesta annetun lain perusteella asumistukea ei makseta vuokralla asuvalle opiskelijalle, joka on opintotukilain 14 §:n mukaan oikeutettu asumislisään, tai opiskelijalle, joka saa vieraan valtion opintotukea tai vastaavaa etuutta. Näin ollen Manner-Suomessa opiskelevat ahvenanmaalaiset eivät ole olleet oikeutettuja asumistukeen, jos he ovat saaneet Ahvenanmaan maakuntalain mukaista asumislisää. Opiskelijoiden siirtyessä yleisen asumistuen piiriin 1.8.2017 alkaen yleisestä asumistuesta annettuun lakiin sisältyvä rajausta koskien opiskelijoita poistuu (L 1533/2016). Näin ollen ilman lainsäädännön muuttamista Manner-Suomessa

opiskeleva ahvenanmaalainen opiskelija voisi olla oikeutettu sekä Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään että yleiseen asumistukeen samanaikaisesti.

2.2 Mannersuomalaiset opiskelijat Ahvenanmaalla

Opiskelijoiden asumistukisiirron yhteydessä opintotukilakia (65/1994) muutettiin lailla opintotukilain muuttamisesta (4/2017) siten, että 1.8.2017 lukien opintotukilain 14 §:n mukaiseen asumislisään on oikeutettu ulkomailla vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä on tällöin 210 euroa kuukaudessa. Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu ulkomailla asuva opiskelija, joka asuu vanhempansa luona tai vanhempansa tai puolisonsa omistamassa asunnossa. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen. Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

Ahvenanmaalla opiskelevan ja vuokralla asuvan mannersuomalaisen asumislisä on 31.7.2017 asti voimassa olevan 14 a §:n perusteella 80 prosenttia kuukausivuokrasta, käyttövastikkeesta taikka niihin rinnastettavista vuokrasopimuksen tai asumisoikeussopimuksen mukaisista kiinteän suuruista kuukausittaisista asumismenoista. Asumislisää myönnettäessä asumismenoja ei oteta huomioon 252 euron ylittävältä osalta, joten asumislisä on enintään 201,60 euroa kuukaudessa. Opiskelijan osuus asumismenoista saadaan jakamalla koko asunnon asumismenot asukkaiden lukumäärällä, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta. Ahvenanmaan kansanopistossa opiskeleva on saanut samaa asumislisää kuin Suomessa kansanopistossa opiskeleva. Asumislisää ei ole opiskelijalle, joka asuu samassa asunnossa oman tai puolisonsa lapsen kanssa tai puolisonsa omistamassa asunnossa. Asumislisää ei ole myöskään maksettu opiskelijalle, joka saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa eläkkeensaajan asumistukea saavan puolisonsa kanssa.

Opiskelijoiden asumistukisiirron yhteydessä opintotukilain 14 §:n mukaisesta sääntelystä päätettiin luopua ja 14 a § kumota tarpeettomana, koska opiskelijat siirtyvät pääsääntöisesti yleisen asumistuen piiriin. Uudessa 1.8.2017 voimaan tulevassa 14 §:ssä säädetään näin ollen vain ulkomailla asuvan ja opiskelevan sekä opistojen asuntolassa asuvien oikeudesta asumislisään.

Asumistuki ja opiskelijoiden toimeentulon tukeminen kuuluvat Ahvenanmaan maakunnan itsehallintolain 18 §:n 13 ja 14 kohdan nojalla Ahvenanmaan lainsäädäntövallan piiriin. Ahvenanmaalla sovelletaan yleisestä asumistuesta annettua lakia eräin poikkeuksin, joista säädetään blankettilaille (Landskapslag om tillämpning på Åland av lagen om allmänt bostedsbidrag 2015:4). Blankettilain 3 §:n 6 momentin nojalla oikeutta yleiseen asumistukeen ei ole opiskelijoilla, joilla on oikeus asumislisään opintotuesta annetun maakuntalain 13 §:n perusteella taikka opintotukilain 14 §:n perusteella.

Lasta huoltavat ja omistusasunnossa asuvat mannersuomalaiset opiskelijat eivät ole oikeutettuja opintotuen asumislisään, vaan kuuluvat yleisen asumistuen piiriin sekä Manner-Suomessa että Ahvenanmaalla. Yleinen asumistuki on koko ruokakunnalle tarkoitettu tuki ja kaikkien ruokakunnassa asuvien tulot vaikuttavat asumistuen määrään. Asumislisä on puolestaan luonteeltaan yksilöllinen ja kaavamaisin perustein maksettava osa opintotukea, eikä siihen vaikuta muiden samassa taloudessa asuvien tulot. Opintotuen asumislisää maksetaan vain opintotueen oikeuttavalta ajalta, joka on pääsääntöisesti yhdeksän kuukautta vuodessa. Opintotuen asumislisän saaminen edellyttää opinnoissa edistymistä. Yleistä asumistukea maksetaan puo-

lestaan lähtökohtaisesti kaikilta kuukausilta. Yleisessä asumistuessa huomioon otettava enimmäisvuokra on suurempi kuin opintotuen asumislisän enimmäisvuokra.

Yleisen asumistuen enimmäisasumismenot vaihtelevat Suomessa yksinasuvalla kuntaryhmästä riippuen 344 eurosta 508 euroon kuukaudessa. Ahvenanmaalla sovelletaan blankettilain perusteella III kuntaryhmän enimmäisasumismenoja. Ahvenanmaalla enimmäisasumismenoja ei kuitenkaan Manner-Suomen kuntaryhmien III ja IV tavoin laskettu 5 prosentilla vuoden 2017 alusta, vaan Ahvenanmaalla sovelletaan edelleen ennen 1.1.2017 voimassa olleita III kuntaryhmän enimmäisasumismenoja.

Vuonna 2016 yhteensä 122 Ahvenanmaalla opiskelevaa mannersuomalaista sai asumislisää. Asumislisän saajien vuokra oli lukuvuonna 2015/2016 keskimäärin 377 euroa kuukaudessa. Suurin osa eli 79 opintotukea saavista opiskeli Ahvenanmaan ammattikorkeakoulussa. Lisäksi opintotukea sai 26 ammatillisen oppilaitoksen opiskelijaa ja yksittäiset opiskelijat lukiossa ja muissa oppilaitoksissa. Keskimääräinen asumislisä Ahvenanmaalla opiskelevilla oli vuonna 2016 joulukuussa 200,78 euroa kuukaudessa. Yleisen asumistuen piirissä olevia Ahvenanmaalla opiskelevia oli vuonna 2016 yhteensä 12 ja heidän keskimääräinen asumismeno oli 617 euroa kuukaudessa. Saajista 11 oli lasta huoltavia opiskelijoita ja 1 muita opiskelijoita. Keskimääräinen asumistuki oli heillä 351,56 euroa kuukaudessa. Kaikilla asumistukea saavilla yksin asuvilla asumistuki oli Ahvenanmaalla keskimäärin 209 euroa kuukaudessa ja Manner-Suomessa 198 euroa kuukaudessa.

3 Toteuttamisvaihtoehdot

Manner-Suomessa opiskelevien ahvenanmaalaisien opiskelijoiden oikeus asumisen tukeen edellyttää yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamista, jotta asumistukea ja asumislisää ei maksettaisi samanaikaisesti samaan asuntoon.

Ahvenanmaalla opiskelevien mannersuomalaisten opiskelijoiden oikeus asumisen tukeen edellyttää muutoksia lainsäädäntöön. Sosiaali- ja terveysministeriö on pyytänyt Ahvenanmaan maakuntahallitukselta lausuntoa kahdesta eri vaihtoehdosta, jolla Ahvenanmaalla opiskelevat mannersuomalaiset voitaisiin säilyttää asumisen tuen piirissä 1.8.2017 alkaen. Vaihtoehdot ovat:

1) Ahvenanmaalla opiskeleville mannersuomalaisille säädetään blankettilain avulla oikeus Ahvenanmaalla maksettavaan yleiseen asumistukeen. Valtio rahoittaisi mannersuomalaisille opiskelijoille maksettavien asumistukien menot.

2) Ahvenanmaalla opiskeleville mannersuomalaisille säädetään oikeus asumislisään opintotukilain (65/1994).

Ahvenanmaan maakuntahallitus katsoo, että asumisen tuki kuuluu Ahvenanmaan itsehallintolain perusteella Ahvenanmaan maakunnan lainsäädäntövaltaan. Tämän perusteella blankettilain voimaan saatettua yleisestä asumistuesta annettua lakia ei sovellettaisi mannersuomalaisiin opiskelijoihin, jotka opiskelevat Ahvenanmaalla. Ahvenanmaan maakuntahallituksen kannan (461/2017) mukaan mannersuomalaisten opiskelijoiden asumista tulisi tukea opintotukilain mukaisella opintotuen asumislisällä.

Sosiaali- ja terveysministeriössä on myös arvioitu vaihtoehtoa, jossa mannersuomalaisten opiskelijoiden oikeus asumistukeen määräytyisi suoraan yleisestä asumistuesta annetun lain perusteella. Tämä vaihtoehto tarkoittaisi Ahvenanmaalla vuokralla asuvien opiskelijoiden

osalta poikkeussääntelyä yleisestä asumistuesta annettuun lakiin ja siten myös poikkeusta valtakunnan lainsäädäntövaltaan suhteessa Ahvenanmaan itsehallintolakiin.

Eri vaihtoehtoja arvioitaessa on jatkovalmistellussa päädytty siihen, että Ahvenanmaalla vuokralla asuvilla opiskelijoilla tulisi olla oikeus opintotuen asumislisään. Tätä ratkaisua puoltaa se, että muutos olisi lainsäädännöllisesti helpommin toteutettavissa. Kaavamaisen opintotuen asumislisän myöntäminen Ahvenanmaalla asuville ja opiskeleville mannersuomalaisille opiskelijoille yksinkertaistaisi myös Kansaneläkelaitoksessa tehtävää asumislisään liittyvää toimeenpanotyötä nykytilanteeseen verrattuna. Asumislisän myöntämisperusteet ovat myös yksinkertaisemmat kuin yleisen asumistuen myöntämisperusteet.

4 Ehdotetut muutokset

Yleisestä asumistuesta annettuun lakiin (938/2014) ehdotetaan lisättäväksi uusi säännös, jossa täsmennettäisiin ahvenanmaalaisten opiskelijoiden oikeutta yleiseen asumistukeen heidän opiskellessaan Manner-Suomessa. Lakiin lisättäväksi ehdotettavan 8 a §:n 1 momentin perusteella asumistukea ei maksettaisi opiskelijalle, joka on oikeutettu opintotuesta annetun Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään. Pykälän 2 momentin perusteella opintotuesta annetun Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään oikeutetun opiskelijan ei myöskään katsottaisi kuuluvan yleisestä asumistuesta annetussa laissa tarkoitettuun ruokakuntaan. Lisäksi 8 a §:n 3 momentissa säädettäisiin asumistuen tarkistamisesta tilanteissa, joissa opiskelija tulee oikeutetuksi opintotuesta annetun Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään, sekä 4 momentissa opiskelijan velvollisuudesta ilmoittaa Kansaneläkelaitokselle asumislisäoikeudesta.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi yleisestä asumistuesta annetun lain 29 §:n 3 kohta viittaamalla uuteen 8 a §:än niin, että asumistuki lakkautettaisiin sen kuukauden alusta, josta ruokakunnalla ei Ahvenanmaan maakuntalain mukaisen asumislisään syntyneen oikeuden vuoksi ole oikeutta asumistukeen. Myös yleisestä asumistuesta annetun lain 41 §:ä täsmennettäisiin viittaamalla uuteen 8 a §:n siten, että Kansaneläkelaitos voisi ratkaista asian uudelleen ilman päätöksen poistamista tai asianomaisen suostumusta, jos asumistuen saajalle tai asumistukea saavaan ruokakuntaan kuuluvalla henkilöllä on takautuvasti myönnetty tai hän on tullut oikeutetuksi Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään.

Opintotukilain muuttamisesta annetun lain (4/2017) 14 §:ä ehdotetaan muutettavaksi siten, että pykälän 1 momentin perusteella asumislisään olisi oikeutettu ulkomailla vuokralla asuvien opiskelijoiden lisäksi Ahvenanmaan maakunnassa vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä olisi 210 euroa kuukaudessa. Ulkomailla vuokralla asuvien opiskelijoiden osalta sääntely vastaa lailla (4/2017) vahvistettua 14 §:ä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asumislisän myöntämistä koskevista rajoituksista. Ulkomailla ja Ahvenanmaalla opiskelevien opiskelijoiden osalta pykälän 2 momentin 1 kohtaa täsmennettäisiin siten, että asumislisään ei olisi oikeutettu ulkomailla tai Ahvenanmaan maakunnassa asuva opiskelija, joka asuu vanhempansa luona tai vanhempansa tai puolisonsa omistamassa asunnossa. Sekä ulkomailla opiskelevien osalta että Ahvenanmaalla opiskelevien osalta tämä vastaa voimassa olevaa sääntelyä. Säännöksen 2 momentin 2 kohdan perusteella asumislisää ei maksettaisi Ahvenanmaan maakunnassa yhdessä oman tai puolisonsa lapsen kanssa asuvalle opiskelijalle, koska lasta huoltavat ovat Ahvenanmaalla oikeutettuja yleiseen asumistukeen. Lainkohdan 2 momentin 3 kohdan mukaan asumislisää ei myöskään maksettaisi Ahvenanmaan maakunnassa asuvalle opiskelijalle, joka saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa eläkkeensaajan

asumistukea saavan puolisonsa kanssa. Tältä osin lainkohta vastaa voimassa olevaa sääntelyä koskien asumislisän myöntämistä.

Pykälän 3 momentin perusteella valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen. Lainkohta vastaa aikaisemmin lailla (4/2017) vahvistettua 14 §:ä.

Pykälän 4 momentin perusteella Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa. Lainkohta vastaa aikaisemmin lailla (4/2017) vahvistettua 14 §:ä.

5 Esityksen vaikutukset

Esityksen tarkoituksena on turvata mannersuomalaisten opiskelijoille asumisen tuki Ahvenanmaalla mahdollisimman yhdenvertaisesti sekä täsmentää ahvenanmaalaisten opiskelijoiden oikeutta asumistukeen Manner-Suomessa.

Yleisestä asumistuesta annettuun lakiin ehdotettu muutos koskien Manner-Suomessa opiskelevien ahvenanmaalaisten opiskelijoiden oikeutta asumistukeen estäisi asumistuen ja Ahvenanmaan maakuntalain mukaisen asumislisän maksamisen samanaikaisesti.

Opintotukilakiin ehdotettu muutos tarkoittaisi sitä, että 1.8.2017 lukien Ahvenanmaalla opiskelevien ja vuokralla asuvien opiskelijoiden asumislisä olisi sama kuin ulkomailla vuokralla asuvien opiskelijoiden, mutta erilainen verrattuna Manner-Suomessa asuvien opiskelijoiden asumistukeen tai Ahvenanmaalla myönnettävään asumistukeen tai asumislisään. Ahvenanmaalla opiskeleva mannersuomalainen opiskelija saisi asumislisää 210 euroa kuukaudessa opiskelukuukausilta eli tyypillisesti yhdeksältä kuukaudelta yhteensä 1 890 euroa vuodessa. Asumislisän määrä nousisi siten nykyisestä 201,60 euron enimmäismäärästä. Asumislisän määrä olisi kuitenkin pienempi kuin Manner-Suomessa yksin vuokralla asuvan asumistuen enimmäismäärä kuntaryhmässä III, joka on 312 euroa kuukaudessa ja 3 744 euroa vuodessa (12 kk). Ahvenanmaalla yksin vuokralla asuvan asumistuen enimmäismäärä on puolestaan 329 euroa kuukaudessa ja 3 946 euroa vuodessa. Ehdotetun asumislisän määrä olisi kuitenkin lähellä kuntaryhmässä III yksin vuokralla asuvalle maksettua keskimääräistä asumistuen tasoa, joka on Manner-Suomessa keskimäärin noin 198 euroa kuukaudessa ja Ahvenanmaalla keskimäärin noin 209 euroa kuukaudessa.

Nykytilanteeseen verrattuna Ahvenanmaalla vuokralla asuvan mannersuomalaisen opiskelijan asumislisä olisi kaavamaisempi ja kaikilla määrältään sama riippumatta asumiskustannuksista taikka asumisolosuhteista. Ahvenanmaan kansanopistossa maksullisella linjalla opiskelevat ja oppilaitoksen asuntolassa asuvat saisivat edelleen samansuuruisen asumislisän kuin Manner-Suomessa kansanopiston maksullisella linjalla ja oppilaitoksen asuntolassa asuvat opiskelijat.

Asumislisän maksaminen Ahvenanmaalla opiskelevalle arviolta 130 mannersuomalaiselle lisäisi valtion asumislisämenoja vuonna 2017 yhteensä arviolta 140 000 euroa ja vuodesta 2018 lähtien 250 000 euroa. Määräraha-arvion perusteena on 210 euron asumislisä keskimäärin yhdeksältä tukikuukaudelta.

Opiskelijoiden yhdenvertaisen kohtelun sekä toimeenpanon selkeyden kannalta Suomessa asuvien ja opiskelevien mannersuomalaisten opiskelijoiden opintotuessa ja asumistuessa olisi perusteltua olla samanlainen rakenne sekä Ahvenanmaalla että Manner-Suomessa. Tämä ta-

voite toteutuu opintolain ja -tuen osalta, mutta asumisen tuen osalta vuokralla asuvat opiskelijat jäisivät edelleenkin asumislisän piiriin opiskellessaan Ahvenanmaalla. Yleisen asumistuen piirissä olisivat edelleen lasta huoltavat opiskelijat ja omistusasunnossa asuvat opiskelijat.

6 Asian valmistelu

Esitys on valmistelu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt opintotukilain muuttamisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta lausuntoa kahdeksalta taholta. Lausunnon antoivat sosiaali- ja terveysministeriö, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, Kansaneläkelaitos, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Ålands gymnasium, Suomen Lukiolaisten Liitto ry, Suomen opiskelijakuntien liitto – SAMOK ry ja Suomen Ylioppilaskuntien liitto (SYL) ry. Lausunnoista on laadittu yhteenveto.

Lausunnonantajat pitävät tärkeänä, että Ahvenanmaalla opiskelevien mannersuomalaisten oikeus asumisen tukeen turvataan. Toisaalta lausunnonantajat pitävät Ahvenanmaalla opiskelevien mannersuomalaisten asumisen tukemista asumislisällä yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallisena, koska nämä saisivat muita pienemmän asumisen tuen ja vain opintotukeen oikeuttavilta opiskelukuukausilta. Opiskelijajärjestöjen sekä Ahvenanmaan maakuntahallituksen ja Ahvenanmaalla sijaitsevien oppilaitoksen lausunnoissa ehdotettiin asumistukea vastaavaa asumislisää. Jatkovalmistelussa todettiin, että esityksen mukainen 210 euron asumislisä on lähellä Ahvenanmaalla yksin vuokralla asuvien keskimääräistä asumistuen määrää, joka oli 209 euroa vuonna 2016. Lisäksi tulee ottaa huomioon, että asumislisä on asumistuesta poiketen kaavamainen eikä sen määrään vaikuta todelliset asumiskustannukset.

Yleisestä asumistuesta annetun lain muutosesitys koskien Manner-Suomessa opiskelevien ahvenanmaalaisien asumistukioikeuden täsmentämistä on valmisteltu yhteistyössä Ahvenanmaan maakuntahallituksen kanssa ja muutoksesta on kuultu Ahvenanmaan maakuntahallitusta.

7 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tuleviksi voimaan 1 päivänä elokuuta 2017.

8 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 120 §:n mukaan Ahvenanmaan maakunnalla on itsehallinto sen mukaan kuin Ahvenanmaan itsehallintolaissa erikseen säädetään. Maakunnan lainsäädäntövallasta säädetään itsehallintolain 18 §:ssä ja valtakunnan lainsäädäntövallasta 27 ja 29 §:ssä. Itsehallintolain mukainen lainsäädäntövallan jako on ehdoton siten, että eduskunta ei voi maakunnan osalta säätää niistä asioista, jotka kuuluvat maakunnan toimivaltaan. Vastaavasti maakuntalain säännökset eivät voi ulottua valtakunnan lainsäädäntövallassa oleviin asioihin. Siinäkin tapauksessa, että maakuntapäivät ei ole säätänyt lainsäädäntövaltaansa kuuluvasta asiasta, eduskunnan säätämä laki ei tule toissijaisesti sovellettavaksi maakunnassa, vaan asiaa on pidettävä siellä sääntelemättömänä. Sen sijaan asian kuuluessa valtakunnan lainsäädäntövaltaan, eduskunnan säätämät lait tulevat automaattisesti voimaan Ahvenanmaalla.

Asumistuki ja opiskelijoiden toimeentulon tukeminen kuuluvat Ahvenanmaan maakunnan itsehallintolain (1144/1991) 18 §:n 13 ja 14 kohdan nojalla Ahvenanmaan lainsäädäntövallan piiriin. Perustuslain näkökulmasta asumisen tuki ja opiskelijoiden toimeentulon turvaaminen

HE 53/2017 vp

ovat merkityksellisiä perustuslain 19 §:n 1, 2 ja 4 momentin (PeVL 10/2011 vp, PeVL17/2014) sekä perustuslain 16 §:n 2 momentin kannalta.

Perustuslain 19 §:n 4 momentin mukaan julkisen vallan tehtävänä on edistää jokaisen oikeutta asuntoon ja tukea asumisen omatoimista järjestämistä. Julkinen valta toimeenpanee tätä perustuslain mukaista toimintavelvoitetta muun muassa erilaisilla asumistukimuodoilla, joita ovat yleinen asumistuki eläkkeensaajan asumistuki, opintotuen asumislisä ja osin sotilasavustus. Perustuslain 19 §:n 1 momentin perusteella jokaisella on oikeus välttämättömän toimeentuloon ja huolenpitoon (PeVL 10/2011 vp, Pe VL 17/2014). Pykälän 2 momentin perusteella jokaisella turvataan lailla oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Asumistuen avulla alennetaan asumismenoja tuensaajien maksukykyä vastaavalle tasolle.

Perustuslain 16 §:n 2 momentissa puolestaan säädetään sivistyksellisistä oikeuksista. Säännöksen mukaan julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.

Perustuslailla ei ole turvattu mitään nimenomaista lailla säädettyä perustoimentulojärjestelmää sinänsä, vaan ylipäätään yksilön oikeus perustoimeentulon turvaan (PeVL 30/2005 vp, PeVL 60/2002 vp). Olennaista on, että oikeus perustoimeentuloon on perustuslaissa mainituissa sosiaalisissa riskitilanteissa turvattu jonkin sosiaaliturvajärjestelmän kautta (PeVL 42/2004 vp, PeVL 60/2002 vp). Koska Ahvenanmaa ei ulota asumistukea opiskelijoille ja opintotukilain asumislisä koskee 1.8.2017 lähtien vain ulkomailla opiskelevia ja kansanopistojen asuntoloissa asuvia opiskelijoita, Ahvenanmaalla opiskelevien mannersuomalaisien oikeus asumisen tukeen olisi ilman lainsäädäntömuutoksia sääntelemätön eikä heillä olisi oikeutta asumisen tukeen Ahvenanmaalla syntyvistä asumiskustannuksista. Esityksen mukaan sääntelemätön tila korjattaisiin säätämällä Ahvenanmaalla vuokralla asuville opiskelijoille oikeus kaavamaiseen tasamääräiseen opintotuen asumislisään, jota maksetaan myös ulkomailla vuokralla asuville opiskelijoille.

Esityksen mukainen Ahvenanmaalla opiskelevien opiskelijoiden asumisen tuki poikkeaa Manner-Suomessa opiskelevien asumisen tuesta. Asumislisä on tasoltaan pienempi kuin asumiskustannusten ja ruokakunnan tulojen perusteella määräytyvä asumistuen enimmäismäärä. Toisaalta asumislisä myönnetään asumismenojen tasosta ja ruokakunnan muiden jäsenten tuloista riippumatta. Lainsäädäntövallan rajojen vuoksi Manner-Suomessa sovellettavaa yleistä asumistukea ei kuitenkaan voida ulottaa Ahvenanmaalle, vaan eduskunnan säätämällä lailla voidaan säätää vain opintotuen asumislisästä.

Esityksessä ehdotetaan myös muutettavaksi yleisestä asumistuesta annettua lakia niin, että Manner-Suomessa opiskelevalla opiskelijalla, joka on oikeutettu Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään, ei olisi oikeutta asumistukeen. Sääntelyllä estetään asumislisän ja asumistuen maksaminen päällekkäin.

Hallitus katsoo, että nyt ehdotettavat muutokset eivät merkitse olennaista puuttumista opiskelijoiden perustoimeentuloon ja katsoo, että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään yleisestä asumistuesta annettuun lakiin (938/2014) uusi 8 a § seuraavasti

8 a §

Ahvenanmaalaisen opiskelijan oikeus asumistukeen

Asumistukea ei myönnetä opiskelijalle, joka on oikeutettu opintotuesta annetun Ahvenanmaan maakuntalain (landskapslag 2006:71 om studiestöd) mukaiseen asumislisään. Opiskelija, joka on oikeutettu Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään, ei myöskään kuulu tämän lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ruokakuntaan.

Jos samassa asunnossa asuu Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään oikeutettu opiskelija, luetaan asumistukea määrittäessä ruokakunnan asumismenoiksi ruokakunnan jäsenten lukumäärää vastaava osuus asunnon asumismenoista, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

Asumistuki tarkistetaan sen kuukauden alusta, josta alkaen hakija tai ruokakuntaan kuuluva tai samassa asunnossa asuva henkilö on oikeutettu saamaan Ahvenanmaan maakuntalain mukaista asumislisää tai sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jona asumislisän saaminen päättyy.

Asumistuen hakijan ja saajan tulee ilmoittaa oikeudestaan tai ruokakuntaan kuuluvan tai samassa asunnossa asuvan henkilön oikeudesta Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään sekä asumislisäoikeuden päättymisestä.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____
kuuta 20 _____.

2.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain 29 ja 41 §:n muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain (1533/2016) 29 §:n 3 kohta ja 41 § seuraavasti:

29 §

Asumistuen lakkauttaminen

Asumistuki lakkautetaan:

3) sen kuukauden alusta, josta ruokakunnalla ei 8 tai 8 a §:n mukaan enää ole oikeutta asumistukeen;

41 §

Asian uudelleen ratkaiseminen etuuden myöntämisen johdosta

Jos asumistuen saajalle tai asumistukea saavaan ruokakuntaan kuuluvalla henkilöllä on takautuvasti myönnetty tai hän on tullut oikeutetuksi 8 §:n 2 momentin tai 8 a §:n mukaiseen asumistuen maksamisen estävään etuuteen, Kansaneläkelaitos voi ilman päätöksen poistamista tai asianosaisen suostumusta ratkaista asian uudelleen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

opintotukilain muuttamisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain muuttamisesta annetun lain (4/2017) 14 § seuraavasti:

14 §

Asumislisä

Asumislisään on oikeutettu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka:

1) asuu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vanhempansa luona tai vanhempansa tai puolisonsa omistamassa asunnossa;

2) asuu Ahvenanmaan maakunnassa yhdessä oman tai puolisonsa lapsen kanssa;

3) saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa mainitun lain mukaista asumistukea saavan puolisonsa kanssa.

Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 11 päivänä toukokuuta 2017

Pääministeri

Juha Sipilä

Perhe- ja peruspalveluministeri Juha Rehula

1.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään yleisestä asumistuesta annettuun lakiin (938/2014) uusi 8 a § seuraavasti

Voimassa oleva laki

Ehdotus

(Uusi)

8 a §

Ahvenanmaalaisen opiskelijan oikeus asumistukeen

Asumistukea ei myönnetä opiskelijalle, joka on oikeutettu opintotuesta annetun Ahvenanmaan maakuntalain (landskapslag 2006:71 om studiestöd) mukaiseen asumislisään. Opiskelija, joka on oikeutettu Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään, ei myöskään kuulu tämän lain 4 §:n 2 momentissa tarkoitettuun ruokakuntaan

Jos samassa asunnossa asuu Ahvenanmaan maakuntalain mukaiseen asumislisään oikeutettu opiskelija, luetaan asumistukea määrätessä ruokakunnan asumismenoiksi ruokakunnan jäsenten lukumäärää vastaava osuus asunnon asumismenoista, jollei erityisestä syystä hyväksytä muuta jakoperustetta.

Asumistuki tarkistetaan sen kuukauden alusta, josta alkaen hakija tai ruokakuntaan kuuluva tai samassa asunnossa asuva henkilö on oikeutettu saamaan Ahvenanmaan maakuntalain mukaista asumislisää tai sitä kuukautta seuraavan kuukauden alusta, jona asumislisän saaminen päättyy.

Asumistuen hakijan ja saajan tulee ilmoittaa oikeudestaan tai ruokakuntaan kuuluvan tai samassa asunnossa asuvan henkilön oikeudesta Ahvenanmaan maakuntalain mukai-

HE 53/2017 vp

Voimassa oleva laki

Ehdotus

*seen asumislisään sekä asumislisäoikeuden
päättymisestä.*

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*

2.

Laki

yleisestä asumistuesta annetun lain 29 ja 41 §:n muuttamisesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yleisestä asumistuesta annetun lain muuttamisesta annetun lain (1533/2016) 29 §:n 3 kohta ja 41 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

29 §

29 §

Asumistuen lakkauttaminen

Asumistuen lakkauttaminen

Asumistuki lakkautetaan:

Asumistuki lakkautetaan:

3) sen kuukauden alusta, josta ruokakunnalla ei 8 §:n mukaan enää ole oikeutta asumistukeen;

3) sen kuukauden alusta, josta ruokakunnalla ei 8 *tai 8 a* §:n mukaan enää ole oikeutta asumistukeen;

41 §

41 §

Asian uudelleen ratkaiseminen etuuden myöntämisen johdosta

Asian uudelleen ratkaiseminen etuuden myöntämisen johdosta

Jos asumistuen saajalle tai asumistukea saavaan ruokakuntaan kuuluvalle henkilölle on päätöksen antamisen jälkeen takautuvasti myönnetty 8 §:n 2 momentin mukainen asumistuen maksamisen estävä etuus, Kansaneläkelaitos voi ilman päätöksen poistamista tai asianosaisen suostumusta ratkaista asian uudelleen.

Jos asumistuen saajalle tai asumistukea saavaan ruokakuntaan kuuluvalle henkilölle on takautuvasti myönnetty *tai hän on tullut oikeutetuksi* 8 §:n 2 momentin *tai 8 a* §:n mukaiseen asumistuen maksamisen estävään etuuteen, Kansaneläkelaitos voi ilman päätöksen poistamista tai asianosaisen suostumusta ratkaista asian uudelleen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

3.

Laki

opintotukilain muuttamisesta annetun lain 14 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain muuttamisesta annetun lain (4/2017) 14 § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

14 §

Asumislisä

Asumislisään on oikeutettu ulkomailla vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa. Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu ulkomailla asuva opiskelija, joka asuu vanhempansa luona tai vanhempansa tai puolisonsa omistamassa asunnossa. Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen.

Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

14 §

Asumislisä

Asumislisään on oikeutettu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vuokralla asuva ja opiskeleva opiskelija, jolla on asumismenoja. Asumislisän määrä on 210 euroa kuukaudessa.

Asumislisään ei kuitenkaan ole oikeutettu opiskelija, joka:

1) asuu Ahvenanmaan maakunnassa tai ulkomailla vanhempansa luona tai vanhempansa tai puolisonsa omistamassa asunnossa;

2) asuu Ahvenanmaan maakunnassa yhdessä oman tai puolisonsa lapsen kanssa;

3) saa eläkkeensaajan asumistuesta annetun lain (571/2007) mukaista asumistukea tai asuu samassa asunnossa mainitun lain mukaista asumistukea saavan puolisonsa kanssa.

Suomessa kansanopistossa tai liikunnan koulutuskeskuksessa taikka Saamelaisalueen koulutuskeskuksessa maksullisella linjalla opiskeleva, oppilaitoksen asuntolassa asuva opiskelija on oikeutettu asumislisään, jonka määrä on 88,87 euroa kuukaudessa.

Valtioneuvoston asetuksella voidaan säätää asumislisän määrästä maissa, joissa vuokrataso on alhainen.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .